

дослідження. Відсутність достатньої кількості інформації з виготовлення бланків підприємством-виробником, не надання ініціаторами порівняльних матеріалів при вирішенні питання відповідності свідоцтва, не відображення в документах на полімерній основі суттєвої сукупності ознак для категоричного негативного висновку тощо.

Важливо зазначити, що країни світу, серед яких Бельгія, Естонія, Італія, Іспанія, Латвія, Литва, Канада, Німеччина, Росія, Франція, Швеція, Швейцарія, Японія та інші, не виготовляють свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів на полікарбонаті, а продовжують використовувати свідоцтва на папері [4]. Лише Нідерланди започаткували пластикові свідоцтва, однак, розмістили в їх основі мікропроцесор («чип»). Враховуючи досвід зарубіжних країн, треба надавати перевагу паперовому вигляду таких свідоцтв і відмовитись від полікарбонату. Оскільки пріоритетом паперових документів залишається те, що будь-які ознаки внесення змін у них відображаються і виявляються, порівняно із документами на полімерній основі.

Із викладеного вище видно, що криміналістичне дослідження свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів, а особливо на полімерній основі, потребує удосконалення організаційних заходів, зокрема, таких: 1) постійне інформування експертів щодо оновленого виготовлення бланків свідоцтв на полімерній основі; 2) розроблення працівниками Експертної служби МВС України застережень про виявлення резонансних підробок таких документів; 3) керівництву експертних підрозділів сприяти на міжвідомчому місцевому рівні у наданні зразків ініціаторами для порівняння свідоцтв.

Якщо ж повернутись до паперового варіанту таких документів, що наразі продовжують використовуватись у багатьох країнах світу, не є можливим, то у сучасні свідоцтва на полімерній основі для реєстрації транспортних засобів, на нашу думку, необхідно внести мікропроцесор, який би зберігав всю первинну достовірну персональну інформацію, яку змінити зловмисники не мали б можливості.

Список використаних джерел:

1. Воробей О. В., Мельников І. М., Волошин О. Г. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 304 с.
2. Белкин Р. С. Криминалистическая энциклопедия. Москва : БЕК, 1997. 342 с.
3. Іщенко А. В. Поняття й система методів техніко-криміналістичного дослідження документів : навч. посіб. Київ : Еліт Прінт, 2011. 97 с.
4. Інформаційно-пошукова система «Frontline document system» Application version: 5.0.6.101.

УДК 343.982.4

*Ткаченко Я. В., завідувач сектору Харківського НДЕКЦ МВС
України,
e-mail: yana.yana0307@gmail.com*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІДОЦТВ ПРО РЕЄСТРАЦІЮ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ВІТЧИЗНЯНОГО ВИРОБНИЦТВА

За умов Євроінтеграції нашої держави, прийняття нових Законів України щодо правил розмитнення автомобілів на іноземній реєстрації, проведення операції об'єднаних сил на сході України, зміни політичних і економічних основ суспільства, об'єктами злочинних посягань все частіше виступають свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу (далі – ТЗ).

Свідоцтво про реєстрацію ТЗ є одним із основних документів, що забезпечує права громадян на керування автомобілем, його облік, і є необхідним для передачі права власності на ТЗ.

Протягом 2018 року фахівцями сектору почеркознавчих досліджень, технічного дослідження документів та обліку відділу криміналістичних видів досліджень Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України виконано 43 експертизи, об'єктами досліджень яких були свідоцтва про реєстрацію ТЗ, з яких 18 визнані підробленими.

За цих умов дослідження документів на транспортні засоби є вкрай актуальним питанням.

Виготовлення бланків свідоцтв про реєстрацію ТЗ в Україні після розпаду СРСР було запроваджено у 1993 році і на теперішній час кількість зразків, які знаходяться в обігу, налічує декілька десятків [3–5; 8–10].

Перші зразки цих свідоцтв виготовляли поліграфічні фірми «Оріяна ЛТД» і «Фотон» на паперовій основі [3]. З 1995 по 2006 роки їх виробництво, також на паперовій основі, здійснювалось державним підприємством з виготовлення цінних паперів та документів суворого обліку «Поліграфічний комбінат «Україна» [3; 10]. З 2004 року в обіг були введені перші свідоцтва про реєстрацію ТЗ на пластиковій основі без вихідних реквізитів виробника [4]. З 2005 по 2014 роки випуском бланків пластикових свідоцтв займались підприємства, які входили до складу Консорціуму ЄДАПС [5; 10]. З 2014 року виготовлення бланків пластикових свідоцтв про реєстрацію ТЗ здійснюється державним підприємством з виготовлення цінних паперів та документів суворого обліку «Поліграфічний комбінат «Україна» [8; 10].

За весь цей час, з 1993 року змін зазнавав і зовнішній вигляд бланку свідоцтва про реєстрацію ТЗ, і матеріали, з якого його виготовляли, і способи друку бланків, і спеціальні захисні елементи. При цьому, навіть бланки одного і того ж виробника, але різних типографських замовлень, різняться між собою за розмірними характеристиками, розміщенням реквізитів і їх кольоровою гамою, спеціальними елементами захисту тощо.

Так, перші зразки свідоцтв про реєстрацію ТЗ виготовлялись на незахищеному папері, і майже без будь-якої системи захисту від підроблення, як захисні елементи використовувались різні «дефекти» в буквах і знаках бланків, проте, злочинці відтворювали всі ці способи захисту за допомогою найпростішого копіювального обладнання. Лише декілька років потому як захисні елементи було введено: водяні знаки, кольорові волокна, голографічні елементи, спеціальні фарби, які набувають світіння під дією ультрафіолетового випромінювання [3]. На теперішній час при виготовленні і персоналізації вказаних документів застосовується суттєвий комплекс сучасних захисних елементів: складний дизайн, певні способи друку, мікротекст, ірисовий друк, гільйонні елементи, голографічні плівки, спеціальні фарби із захисними властивостями (УФ- фарби, ІЧ- фарби, оптико-перемінні) тощо [8; 10].

Дослідженням свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів вирішуються такі основні завдання: встановлення способу виготовлення бланку; встановлення виду та способу друку, типу засобів і пристроїв, за допомогою яких виготовлений документ; ідентифікація друкарських форм, засобів і пристроїв, за допомогою яких виготовлений документ; встановлення, чи відповідає бланк аналогічним документам, що знаходяться в офіційному обігу; встановлення факту внесення змін до первинного змісту документа. Як свідчить досвід експертної практики, при проведенні досліджень у експертів виникають складнощі з вирішенням двох останніх завдань.

На сьогодні, з розвитком науково-технічного прогресу, відтворення спеціальних захисних елементів не є проблемою для злочинців при підробці свідоцтв про реєстрацію ТЗ. Якщо перші підробки свідоцтв здійснювались шляхом сканування автентичних бланків з подальшим їх друком на папері за допомогою кольорових принтерів (як зі струменевим, так і з електрофотографічним способами друку), виявити які не викликало труднощів, то в теперішній час підробки виготовляють шляхом відокремлення захисних плівок від оригінальних бланків на пластиковій основі і повним видаленням персоналізованих даних з наступним внесенням нових даних і покриттям захисними плівками. Такі сучасні підробки документів у більшості випадків не лишають ознак і виявити їх доволі складно.

Для вирішення питання про те, чи відповідає свідоцтво про реєстрацію ТЗ аналогічним документам, що знаходяться в офіційному обігу на території України, у разі відсутності грубих невідповідностей з установленими вимогами, необхідно проводити порівняльні дослідження зі зразками з аналогічними вихідними даними виробника. Зазначене потребує наявності натурних зразків свідоцтв або їх детального технічного опису (розмірних характеристик бланку і реквізитів, розташування реквізитів бланку, способів і якості друку, характеристик захисних елементів тощо). Що ж стосується інформаційно-методичного забезпечення експертних підрозділів з цього питання, то дотепер воно є недостатнім, натурними зразками документів чи їх описом експертів забезпечують не в повному обсязі і несвоєчасно, а ініціатор призначення експертизи зазвичай не може надати відповідні зразки для порівняння.

Під час участі фахівців Харківського НДЕКЦ МВС України у проведенні курсів підвищення кваліфікації для патрульних поліцейських декількох областей нашої держави, останніми також було акцентовано увагу на проблемі можливості виявлення факту підробки бланку національного свідоцтва про реєстрацію ТЗ за наявності в обігу великої кількості зразків таких бланків і за відсутності їх детального технічного опису.

Зазначені обставини створюють значні проблеми при вирішенні питань про автентичність бланків свідоцтв про реєстрацію ТЗ.

Крім того, для експертів з технічного дослідження документів певні проблеми викликає виявлення факту внесення змін до первинного змісту документа при надходженні на експертне дослідження свідоцтв про реєстрацію ТЗ на пластиковій основі, що обумовлене специфікою їх виготовлення і способом персоналізації таких бланків.

Наведені проблеми, на думку автора, можуть бути усунені такими шляхами:

по-перше, шляхом забезпечення експертів детальним криміналістичним технічним описом всіх існуючих зразків бланків свідоцтв про реєстрацію ТЗ вітчизняного виробництва;

по-друге, розробленням та здійсненням комплексу заходів щодо запровадження в Україні єдиного зразка бланку свідоцтва про реєстрацію ТЗ і виведенням з обігу всіх інших попередніх зразків бланків;

по-третє, посиленням захисту бланків свідоцтв про реєстрацію ТЗ від повної і часткової підробки шляхом зміни способу персоналізації бланку (наприклад, на індент-друк, або ембоскування, або лазерне гравіювання).

Список використаних джерел:

1. Будзівський М. Ю., Іщенко А. В., Красюк І. П. Техніко-криміналістичне дослідження документів водія автомобіля : навч. посіб. / за ред. С. М. Алфьорова. Київ : Еліт Прінт, 2011. 56 с.
2. Воробей О. В., Мельников І. М., Волошин О. Г. Техніко-криміналістичне дослідження документів : навч.-метод. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 304 с.
3. Дослідження бланків свідоцтв про реєстрацію транспортних засобів, виготовлених на підприємстві «Поліграфкомбінат «Україна» : методичні рекомендації. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2005.
4. Душник В. Ф., Граціанов А. І., Науменко С. М. Пластикові посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів : інформаційний лист. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2004. 15 с.
5. Кабанов Г. О., Граціанов А. І., Найменко С. М. Загальні ознаки посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортних засобів на пластиковій основі виробництва Консорціуму ЄДАПС : інформаційний лист. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2007. 22 с.
6. Методика технічної експертизи бланків документів / уклад. : К. М. Ковальов, В. В. Коваленко. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2009.
7. Методика технічної експертизи документів (загальна частина) / уклад. : К. М. Ковальов, О. О. Давидова, В. В. Коваленко, Т. У. Тимофеева. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2007. 34 с.
8. Про основні елементи захисту національного посвідчення водія та свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу зразка 2014 року : інформаційний лист / Укл. І. М. Невмержицька. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 25 с.
9. Свідоцтво про реєстрацію транспортних засобів на пластиковій основі. Загальні характеристики та елементи захисту / уклад. : І. М. Кузьменко. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2009.
10. Довідково-інформаційна система «Frontline Documents System».

УДК 343.98: 681.5

Третяк М. В., канд. техн. наук, ст. наук. співробітник
Харківського НДІСЕ,

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4605-3840>

Нікітюк В. Г., завідувач сектору Харківського НДІСЕ,

ORCID: 0000-0001-7937-7334

Коломійцев О. В., канд. техн. наук, провідний науковий
співробітник Харківського НДІСЕ,

ORCID: 0000-0003-1932-1034

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕРОБКИ ВИХОЛОЩЕНОЇ ЗБРОЇ У ВОГНЕПАЛЬНУ НА ПРИКЛАДІ ПМСХ

В експертній практиці серед об'єктів балістичних досліджень особливе місце займає вогнепальна зброя, виготовлена саморобним способом шляхом переробки зброї заводського виготовлення. Серед досить розповсюджених переробок пістолетів виробництва Туреччини (Zoraki, Ekol) зустрічаються й доволі «рідкісні» зразки, виготовлені з світло-шумових